

Mijn imkermethode

(t/m 2005)

Albert de Wilde

INHOUDSOPGAVE:

INLEIDING	2
DE VOORJAARSCONTROLE	2
DE VOORJAARSDRACHT	4
DE HONINGOOGST	4
BIJENBEHANDELING EN HULPMIDDELEN	5
ZWERMEN EN ZWERMVERHINDERING	6
KONINGINNENTEELT	8
INVOER VAN EEN NIEUWE KONINGIN	10
REIZEN MET DE BIJEN	11
ZOMERPERIKELEN	12
DE WINTERSTAND	13
VARROAMIJT-BESTRIJDING	14
PREDATOREN	15
AFRONDING	16

Inleiding

Sprekend met andere imkers komt het onderwerp meestal vrij vlug terecht op de wijze van zwermbeheersing. De vraag 'Hoe doe je dat nou precies?' laat zich niet zo gemakkelijk standaard beantwoorden. In de loop van de jaren is het mij duidelijk geworden dat enige feeling beslist noodzakelijk is. Aan het gedrag van de bijen aan de buitenkant van de kast kan, met enige oefening en goede wil, veel worden afgeleid. Ik maak de kasten zo weinig mogelijk open, om onnodige verstoring te voorkomen. Dan ben je dus aangewezen op wat je aan de buitenkant ziet en de overige omstandigheden, zoals het weer. Toch wilde ik eens een poging wagen om 'mijn methode' op te schrijven, al was het alleen maar om mezelf aan te scherpen. Bij de beschrijving ga ik merendeels uit van wat ik standaard doe. Bij afwijkingen handel ik naar bevind van zaken. Als er zo midden in het seizoen bij mij twijfel bestaat of er wel een moer aanwezig is, probeer ik rationeel redenerend tot een conclusie te komen. Die kan soms getoetst worden door open broed in te hangen, als je daar de tijd voor wilt nemen. Soms voel je gewoon dat er iets mis is. Dat gevoel heeft me wel eens bedrogen. Zo heb ik wel eens een ter plekke beschikbare moer in een kluisje met open suikerdeeg aan een volk gegeven en die verspeeld, omdat er wél een moer in het volk aanwezig was, die alleen (nog) niet aan de leg was. Ongeduldigheid wordt dan genadeloos afgestraft.

Het is niet mijn bedoeling om alle bijenwetenswaardigheden op te sommen. Daarvoor zijn diverse boeken in de handel. Dan doel ik op de fysiologie van de honingbij, waaronder de communicatietechnieken (bijdans etc.), de bevruchting van de moer, het gedrag van de darren, parasieten, ziekten, de diverse feromonen, geurherkenning en -afgifte, de huisvesting, ratenbouw, propolisgebruik, kleur- en vormherkenning en nog veel meer. Een bijenvolk is zo gezien een indrukwekkende entiteit, waarvoor ik altijd ontzag zal hebben. Het vermogen om zich als groep in stand te houden, met alleen de middelen die de natuur biedt, gebruiken wij als imker. Wij menen ze een handje te helpen bij een efficiënte huisvesting, levering van een goede moer die ze zelf liever (en beter kunnen?) uitzoeken, bestrijding van parasieten met chemische middelen en het omruilen van honing voor suiker. Moeten ze ons voor al die zaken dankbaar zijn? Ik heb wel eens mijn twijfels.

Achtereenvolgens zal ik hierna het bijenseizoen doorlopen, beschrijven wat ik zoal doe, het geheel aangevuld met ervaringen, die niet uitsluitend positief zijn. De ideale imker bestaat waarschijnlijk niet!

De voorjaarscontrole

De eerste de beste dag in februari of maart met een temperatuur boven 15° C is geschikt voor een hernieuwde kennismaking met de bijenvolken. Iedere imker zal wel zo'n zelfde soort gevoel hebben: hoe zien ze er uit? Volgens de principiële in imkersland begint het bijenjaar met de wintervoeding. Daar zit wel wat logica achter, want het is immers zo, dat als kwalitatief slecht is ingewinterd, er aan het eind van de winter geen wonderen mogen worden verwacht. Zelf heb ik het gevoel, dat mijn bijenjaar weer echt begint in het voorjaar. Dat heeft dan vooral te maken met de, liefst enigszins beteugelde, bemoeizucht om in de volken zodanig in te grijpen, dat ze doen wat ik wil. Ik realiseer me ieder jaar opnieuw dat dit maar voor ca. 70% lukt. Voor de rest gaan ze gewoon hun eigen gang en dat houdt de spanning er in. Als het dan na een paar dagen redelijk weer zover is, neem ik graag een middag vrij van mijn werk om mij over mijn bijen te ontfermen.

De bijen worden bij mij ingewinterd op twee broedkamers (spaarkastmodel). De bodems zijn voorzien van een rechthoekige opening in het midden van ca. 20 x 15 cm, waarover roestvrijstalen gaas is aangebracht. Ik heb geen zg. varoabodems, maar dat is hetzelfde idee, maar dan over de hele bodem en dat vind ik niet nodig. Deze ventilatieopeningen zijn in zomer en winter geheel open, sterker nog: ze kunnen niet dicht, althans niet zonder veel kunst- en vliegwerk. Toen ik daar jaren geleden mee begon op deze wijze, dacht ik dat de bijen zich royaal van propolis zouden bedienen om de gaten te dichten. Dat is echter nooit het geval geweest. Daarom denk ik dat ze er waardering voor hebben. Ik betrap mij er dikwijls op, dat ik over de bijen denk in menselijke zin, zo van 'doe niet zo opgewonden, ik ben niets lelijks van plan', maar dat heeft tot nu toe niet veel geholpen. Zo ook voor het waardering hebben. Dat hebben ze natuurlijk niet echt, integendeel, ik realiseer me dat ze behoorlijk de pest aan me zouden moeten hebben door al dat gewroet en gedoe in hun huis en bemoeierij met de huishouding (en op enig moment tevens met het hoofd van de huishouding).

Laten we teruggaan naar de voorjaarscontrole. De bijenkasten staan in een stal met de open zijde op het Oosten. De bijenstal staat in mijn tuin, die groot genoeg is om er geen last van te hebben. In het najaar winter ik ca. 8 à 10 goede volken in. Kleine volken worden met andere verenigd. Bij het verenigen houd ik rekening met de mate van raszuiverheid, d.w.z. dat ik aan F1-moeren de voorkeur geef boven F2's. Bij de voorjaarscontrole doe ik dat opnieuw, omdat ik graag met rasbijen werk vanwege de meer gelijke prestaties. Later zal ik daarover nader uitweiden. Omdat ik de hobby wel in de hand wil houden qua omvang, streef ik naar ca. 6 à 8 goede voorjaarsvolken, die de voorjaardracht moeten binnenhalen. Stuk voor stuk worden de volken nu nagezien, liefst efficiënt en snel, omdat de temperatuur nog niet echt gunstig is.

Ik begin met het dak achter de kasten te plaatsen. Daarna wordt de bovenbak met dekplank op het omgekeerde dak gezet. De bodem met onderbak wordt even weggezet en de onderbak wordt direct daarna op een schone reservebodem geplaatst. Nu kijk ik eerst de onderbak na op goede raten. Alles wat niet deugt wordt verwijderd: oude te donkere raat, beschimmelde raat en raat met veel darrencellen. Ik zorg er in het najaar reeds voor om voldoende goede wisselramen te hebben, zodat ik die in het voorjaar kan inzetten. Dat zijn dikwijls ramen, die eerder dienst deden in een honingkamer (broedkamerformaat). Als derde raam van links plaats ik een darrenraam. Dat is een speciaal geprepareerd raam: een normaal formaat met echter een extra horizontale lat in het midden. Het onderste deel wordt voorzien van bedrading en werksterkunstraat, het bovenste deel blijft gewoon open zonder bedrading. Dergelijke ramen worden heel graag benut voor het maken van darrenraat. Het voordeel is, dat elders in de raten veel minder darrenraat wordt aangezet. De raten blijven zo langer in een goede productieconditie. Het ratenbestaan vind ik erg belangrijk. Ik ben er dan ook zuinig op.

Als de onderbak in orde is, wordt de bovenbak er weer op gezet. Daarna wordt de bovenzijde geopend en gecontroleerd op aanwezigheid van broed en voorraad voer. Als de moeder gevonden moet worden om bijvoorbeeld te worden gemerkt of geknipt, kijk ik de bovenbak na voordat deze wordt teruggeplaatst op de onderbak.

Omdat ik in het voorjaar 1 of 2 volken opruim houd ik altijd wat voerramen over. Die kunnen worden benut als er een volk tekorten heeft. Zo niet, dan zijn ze zeer welkom bij het maken van kernvolkjes of het huisvesten van nazwermpjes in begin juni.

De volken die ik wil houden zijn zo raszuiver mogelijk, niet hoger dan F2. Verder kijk ik naar het broed: het moet goed aaneengesloten zijn (geen hagelschot) en het broednest moet een mooie vorm hebben. Een overjarige moeder die eerder goed presteerde krijgt nog wel eens het voordeel van de twijfel. Zo houd ik ca. 7 volken over. In de stal kunnen er maximaal 12 staan, maar wat ruimte is makkelijk om te werken en om later zwermen te kunnen plaatsen. Eén volk blijft buiten schot, want daarin bevindt zich mijn teeltmoeder. Dat volk hoeft niet hard te werken, doch slechts de moeder in stand te houden, liefst gedurende 3 of 4 jaar als het een goede is. Goed wil in dit verband zeggen: als de F1's goed zijn.

De hele stal wordt zo doorgewerkt. Ramen met broed van opgeruimde volken worden zo veel mogelijk netjes verdeeld over de resterende volken, zodat ze ongeveer even sterk zijn. Daarmee is de voorjaarscontrole nog niet klaar. Alle volken hebben bij mij een volknummer en een kastkaart. Op deze kaart, die ik in een klapper bewaar, noteer ik alle relevante gegevens: over de moeder (afstamming, geboortedatum, wel of niet gemerkt en/of geknipt), de hoeveelheid ramen verdeeld in broed- en honingkamers, de geschatte hoeveelheid voer, de volksoontwikkeling en de standplaats. In de loop van het jaar komen daar nog allerlei notities en waarnemingen bij. Het is heel nuttig gebleken: ik kan niet zonder. Het is ook leuk om op een winteravond de kaarten nog eens door te lezen. Ik leer nog steeds van mezelf, in de zin van 'dat kan ik voortaan beter anders doen'.

De voorjaarsdracht

De volken worden nu met rust gelaten totdat de voorjaarsdracht op gang komt. Bij mij in de buurt staat ca. 2 ha. appelboomgaard. Bij het begin van de appelbloei worden de honingkamers geplaatst. Dat zal, afhankelijk van het weer, ongeveer de derde week van april zijn. In de loop van mei worden de verkleinhoutjes uit de vliegopeningen gehaald. Deze openingen zijn dan ongeveer 2 cm hoog over de gehele breedte van de vliegplank.

Het zal andere imkers opvallen, dat bij mij in het voorjaar geen kunstraat wordt geplaatst. Ramen bouwen doen de latere zwermen en niet mijn voorjaarsvolken. Het doel is om zoveel mogelijk voorjaarshoning te oogsten. Iedere raat die uitgebouwd moet worden gaat ten koste van de opbrengst. Ook de rust doet de bijen goed. Zo weinig mogelijk verstoring geeft de beste resultaten. Een goed volk kan zo bij mij ca. 25 à 35 kg voorjaarshoning halen. De bijen vliegen overigens niet alleen op de fruitbloesems, maar tevens op bijv. paardebloem, Spaanse aak en cotoneasters, die in plantsoenen en wegbeplantingen staan. De gewone tuintjes van de gehele buurt zijn waarschijnlijk ook goede bronnen. Ik woon buiten een dorp, zodat ze voor de laatste dracht wat verder moeten vliegen.

De broedkamerraten gaan gemiddeld ruim twee jaar mee. Mindere kwaliteit, maar nog wel bruikbaar, hang ik onderin. Nieuwe raten zijn afkomstig van zwermen of het zijn ramen uit de honingkamers op vol formaat, waarin naast honing stuifmeel is opgeslagen. Na het slingeren bewaar ik die apart.

Om de bijen de gelegenheid te geven de nectar op te slaan en te verwerken tot honing, krijgen ze veel ruimte. Tenminste 2 broedkamers als honingkamer. Omdat ik ook de lagere formaten 'echte' honingkamers gebruik (die zijn wat gemakkelijker te tillen als ze vol zijn!) zijn het soms hele torens: 2 broedkamers als broedruimte en bijv. 1 broedkamer plus 2 of 3 honingkamers als honingopslagruimte. De honingruimte wordt boven een draadrooster geplaatst, zodat er geen broed in kan komen. Het werkt lastig, maar ik vind het nog lastiger als broed en stuifmeel de honingkamers 'vervuilen'. Dit soort kasten is niet meer te tillen. Vroeger reisde ik er mee naar boomgaarden elders. Het leverde financieel nauwelijks iets op, en de hoeveelheid honing viel altijd tegen. Bovendien moet je er in die tijd extra naar toe voor zwermcontroles en/of het maken van kunstzwermen. Al met al leuke ervaringen, maar weinig resultaat in de vorm van gevulde potten honing. Thuis heb ik voldoende voorjaarsdracht, zodat ik daar liever blijf staan.

De honingoogst

Als honingkamerraat gebruik ik uitsluitend onbebroede raat. Als raat bebroed is geweest, ook al is het maar één keer, dan is dat duidelijk te zien aan de verkleuring van de raat. Vers gebouwde raat is wit, maar na korte tijd verkleurt deze tot lichtgeel-bruinachtig. Na enkele jaren gebruik zijn de raten bijna zwart. De verkleuring komt door enkele factoren:

- het gebruik als woning: er wordt overheen gelopen, er wordt gerepareerd, er wordt propolis gebruikt ter versterking van randen;
- gebruik voor stuifmeelopslag;
- het gebruik als broedruimte.

De verkleuring door het broed komt door de uitwerpselen van de larve en door de resten van cocons. De bijen halen de resten van cocons steeds gedeeltelijk weg, maar niet alles. Vooral de bodem van de cel wordt steeds verder opgehoogd en de cel wordt dus iets korter. De randen van de cellen bevatten meestal 2 tot 3 vliesjes van eerdere cocons.

Deze gebruikte cellen worden door het volk ook gebruikt voor honingopslag, zowel tijdelijk als definitief. Het is geen bezwaar om honing uit dergelijke cellen te eten. Als je onderzoekt zal ze aan alle noodzakelijke kwaliteiten voldoen. De bijen poetsen de cellen na broedgebruik en gebruiken om te desinfecteren ook kleine hoeveelheden bijengif (merendeels mierenzuur). Mijn ervaring is echter dat de smaak van honing uit onbebroede raat beter is. De oude raat geeft er bijmaakjes aan. Vandaar dat ik uitsluitend onbebroede raat voor de honingoogst gebruik.

Wanneer de honing voor minstens 95% verzegeld is worden uitlaten gezet boven de broedkamers of boven de nog niet rijpe honing. Honing uit de broedkamers slinger ik niet. Dat heeft twee voordelen: de bijen houden wat voorraad en ik weet zeker dat er geen restantanten suiker voor honing worden

aangezien. Als niet gelijk kan worden geslingerd koelt de honing te veel af. In dat geval worden de raten in de badkamer gezet ($\pm 25^{\circ}\text{C}$) om op temperatuur te blijven. Aangezien dat voor het gebruik waarvoor de badkamer bedoeld is en voor het instandhouden van een goede relatie, niet zo gunstig is, duurt dat nooit lang.

Het slingeren gebeurt bij ons in de keuken. Die wordt daartoe vooraf maar zeker ook achteraf geheel uitgeruimd en gereinigd. Het ontzegelen doet mijn echtgenote voor een belangrijk deel. Het is bepaald niet het aangenaamste onderdeel van de hobby, zodat ik ze daarvoor zeer dankbaar ben.

De geslingerde honing wordt door de gebruikelijke dubbele zeef in voorraademmers van 32 kg honinginhoud gedaan. Tussen de twee zeven plaats ik nog een kaasdoek. Zelfs dan gaan er nog kleine 'vuiltjes' en waarschijnlijk gelukkig ook het nodige stuifmeel door. Voor een esthetische honingkeuring is dergelijke honing dan ook nog niet geschikt om te scoren. Verder zeven gaat echter ten koste van de kwaliteit, dus dat laat ik achterwege.

De honing wordt met een refractometer gemeten op het suikergehalte. Dit wordt genoteerd in mijn administratie en met een stickertje op het vat. De 'slechtste' honing wordt het eerst verkocht.

Alle vaten worden na één of twee dagen afgeschuimd en de vaten die niet als vloeibaar verkocht zullen worden, krijgen een enting met goede kristallen.

Een oude goede pot honing met fijne kristallen wordt met verse honing gemengd. Per vat wordt ca. 200 gram van dit mengsel doorgeroerd, zodanig dat geen slierten kristallen meer zichtbaar zijn: het moet een mooie homogene wazige substantie zijn. Deze vaten worden koel (in de schuur) bewaard. Na drie tot zes weken is het gehele vat gekristalliseerd. Dan komt het zwaarste werk.

De vaten worden met een houten lat koud opgeroerd tot de honing weer enigszins vloeibaar wordt. De bedoeling hiervan is het maken van crèmehoning. Het is zwaar werk en per vat kun je wel op een half uur zwoegen rekenen. Dan wordt een aftapvat met snijkraan gevuld en kan het vullen van de eerder schoongemaakte potten beginnen. De potten worden voorzien van een etiket en in dozen koel opgeslagen. Op de doos wordt het suikergehalte genoteerd om te weten welke partij het eerst verkocht moet worden.

Voor de houdbaarheid hanteer ik als vuistregel de volgende bewaartermijnen:

Suikergehalte 79% = 3 maanden; 80% = 6 maanden; 81% = 9 maanden; 82% = 12 maanden; 83% = 18 maanden en 84% = 24 maanden. De refractometerwaarde is steeds ca. 1,5 punt lager. De minimum refractometerwaarde voor standaard-honing is 77,4%. Dit correspondeert met een droge stof-cijfer (suikergehalte) van 79,0%.

De crèmehoning wordt zeer gewaardeerd, zeker in vergelijking met honing die gelijk in potten is gedaan. Die honing wordt bij mij keihard en is voor de consument een minder geliefd product.

Een heikel punt in discussies en nabesprekingen van het seizoen is nogal eens de opbrengst per volk. Het kan gemakkelijk ontaarden in visserslatijn. Toch wil ik dit onderwerp niet geheel uit de weg gaan.

Elders in dit document geef ik aan, dat grote opbrengsten slechts gehaald kunnen worden onder optimale omstandigheden. De belangrijkste voorwaarde hebben we niet in de hand: het weer.

De conditie en kwaliteit van het bijenvolk kan wél beïnvloed worden. Als alles meezit kan er soms geweldig worden gescoord. Van mijn beste volk ooit, slingerde ik 125 kg honing in een seizoen, terwijl er daarnaast nog merendeels op honing kon worden ingewinterd. Dat zijn echter uitzonderingen en met de helft als gemiddelde opbrengst van de productievolkten ben ik best tevreden.

Bijenbehandeling en hulpmiddelen

Naast de gebruikelijke attributen als schraapbeitel, plamuurmes, veger en schroevendraaier gebruik ik een bloemenspuit en een balgberoker. Ik werk met relatief rustige bijen, die behalve in het hoogseizoen, gemakkelijk met alleen het gebruik van de bloemenspuit behandeld kunnen worden. Als de volken in de loop van de zomerdracht groot zijn en veel honing hebben verzameld, kunnen ze nog wel eens lastig zijn, vooral als een deel van de honing is afgenomen. Dan heb ik naast water tevens rook nodig. Als berokingsmateriaal gebruik ik een mengsel van zelf gekweekte tabak, mos, en henneproducten als oude jute en gedroogd blad.

Naar mij in de loop van de jaren is gebleken heeft iedere imker zo zijn eigen handigheidjes en gewoonten bij het werken in de bijen. Van anderen heb ik zo ook bepaalde dingen geleerd, overgenomen als het van praktische waarde bleek of zelf iets beters bedacht, omdat iets niet beviel.

Zo gebruikte ik tot 2002 afstands-blikjes in plaats van afstandsrepen. De blikjes hebben het voordeel dat er de mogelijkheid is om met een aantal ramen tegelijkertijd te schuiven, waardoor zo weinig mogelijk gekwetste bijen ontstaan. Het nadeel is de onhandige greep bij het oortje van een raam. Bij kastcontrole of honing slingeren is dat lastig. Ook de propolisafzetting op de blikjes en het moorroosters plaatsen is onhandig. In 2002 heb ik alsnog bijna al mijn kastmateriaal van afstandsrepen voorzien. Een paar broedkamers houd ik aan voor gebruik met blikjes. Voor een methode van koninginnenteelt via eitjes, zie hierna, is de mogelijkheid om met de ramen te schuiven gewenst.

De ramen worden horizontaal bedraad om de bovenkanten gemakkelijk te kunnen ontdoen van braamraat. Bijkomend voordeel is het niet 'doorzakken' van de ramen door de trekkracht van vertikaal aangebrachte draden.

Ik houd ervan om zo gemakkelijk te werken als mogelijk is. Aan zwaar tillen heb ik een hekel. Daarom zijn veel van mijn kasten en kastonderdelen van red cedar hout gemaakt: het is zeer duurzaam en het weegt relatief veel minder dan alle andere houtsoorten. Enig nadeel heeft het ook wel, want het is kwetsbaar hout, dat vlug beschadigd is en het is duur.

Veel hoeken van kastonderdelen zijn inmiddels verstevigd met behulp van bruislijm (polyethureen) en zaagsel. De beschadigde hoek wordt nog wat dieper uitgekapt met een houtbeitel. Van lijm en fijn zaagsel wordt een niet te dunne pasta gemengd. De pasta wordt in de te repareren ruimte aangebracht. Dan wordt dit afgedekt met een stukje krant en een vlak stukje hout.

Het geheel wordt een aantal uren tussen houtklemmen vastgezet. Het geeft een stevige structuur die bestand is tegen wrikken met een plamuurmes of beitel.

Alle broed- en honingkamers zijn voorzien van handgrepen (liefst uitstekende en niet de gebruikelijke ingefreesde gaten) aan voor- en achterzijde, wat zeer gemakkelijk werkt.

Als gezichtsbescherming draag ik een hoed met rand, die mijn echtgenote heeft voorzien van een sluiervan vitragestof met een vizier van zwart horrengaas. Het voordeel is dat bij grote hitte meer verkoeling kan plaatshebben. Daarbij draag ik meestal een witte overall met rits. Daaronder soms iets, soms weinig, afhankelijk van de temperatuur.

Zwermen en zwermverhindering

In de loop van mei hebben de bijen voorraden aangelegd, zijn de volken sterk gegroeid en is soms de voorbereiding tot het zwermen begonnen. Om de bijen niet te veel te storen kijk ik ze pas na als één van de volken een zwermvoging heeft gedaan of als het inmiddels eind mei/begin juni is geworden. Bij de bijen die ik houd is het mogelijk om door steeds doppen te verwijderen, de oude moer op het volk te houden. Dat is echter zeer bewerkelijk. Daarom geef ik er de voorkeur aan om in het voorjaar een korte broedloze periode te hebben, waardoor de zwermneiging afneemt.

Achtereenvolgens zal ik beschrijven wat ik doe in de twee gevallen, die zijn te voorzien en zich ook werkelijk voordoen.

1. Een zwermvoging.

Bij mij zijn de meeste moeren geknipt, d.w.z. dat van één vleugel de punt (ongeveer eenderde deel) is afgeknipt. Die kunnen dus niet meer vliegen. Geknipte moeren zijn bij mij altijd tevens gemerkt en dus gemakkelijk te herkennen. Bij een zwermvoging zal de moer voor de kast op de grond lopen. Soms hebben enkele tientallen bijen de moer ook al gevonden en vormen zij een kleine kluit bijen. Als de moer niet wordt gezien maar er is wel een hoopje bijen, haal ik dat eerst uit elkaar, want de moer zal er meestal middenin verblijven. De moer wordt zo spoedig mogelijk in een afgesloten kluisje gedaan en bij de rest van de zwerm gehangen. De zwerm zal zich verplaatsen om het kluisje heen. Het scheppen van een dergelijke zwerm is een koud kunstje. De moer laat ik met de rest van de zwerm in het schepkistje lopen, dat ik daartoe gebruik.

Als de zwerm erg vroeg in het seizoen afkomt, neem ik aan dat het een uitzondering is. Erg vroeg voor een kastvolk is overigens meestal laat voor een korfvolk als het om het zelfde tijdstip gaat. Mijn korven zwermen dikwijls al in de eerste week van mei. Een zwerm van een kastvolk in de derde week van mei beschouw ik als vroeg.

Van een vroege zwerm kijk ik het afgevlogen volk na, verwijder ik alle doppen en dat doe ik nogmaals na 10 dagen. Het volk is dan hopeloos moerloos. Het krijgt dan eventueel een opgesloten reservemoer. Deze

moer is dan verwijderd uit een ander volk, dat is nagezien en waarvan geen kunstzwerm is gemaakt, omdat dat volk bijvoorbeeld niet sterk genoeg was of onplezierige eigenschappen had. De moer wordt tijdelijk aangeboden in een met een stukje moerrooster afgesloten kluisje. De bijen kunnen er dus wel bij maar de moer kan niet leggen. Deze behandeling dient om te voorkomen dat de bijen gebrek aan koninginnenferomoon krijgen, waardoor eierleggende werksters ontstaan (ca. 20 à 25 dagen na moerloosheid). Zo dat gebeurt, is de ramp niet te overzien en dat wil ik dus graag voorkomen. Het volk moet wachten tot ik goede F1-doppen ter beschikking heb. Als ik de doppen heb wordt het kluisje met de moer een dag tevoren verwijderd.

Als de voorzwerm voor de derde week van mei afkomt zal ik op de 10e dag nog geen andere moer ter beschikking hebben. In dat geval zet ik het volk op de 10e dag op één dop en laat ik een F2 ontstaan, die ik later weer opruijm.

Als het eerste kastvolk omstreeks de vierde week van mei zwermt, en dat komt nog al eens voor, kijk ik eind mei of begin juni alle kastvolken na en worden kunstzwermen gemaakt of alleen de moer verwijderd als het volk wat minder groot is of als de moer mij anderszins niet bevalt, bijvoorbeeld als het een moer is die veel hageschotbroed maakt.

Het volk dat het eerst zwermt moet dan de nieuwe koninginnen opkweken. Op de 10^e dag na de zwerm worden alle doppen verwijderd en eitjes van de teeltmoer aangeboden. Zie verder bij koninginnenteelt.

2. Eind mei nog geen enkele zwermneiging.

Als er eind mei nog geen enkele zwermneiging in enig volk lijkt te zijn, dus geen belegde doppen, wacht ik nog een week. Dan maak ik kunstzwermen (kleine vegers) of wordt de moer verwijderd als voren beschreven. Een volk waarvan uitsluitend de moer is verwijderd, laat ik dan als pleegvolk de doppen aanzetten voor mijn nieuwe F1-moeren. De kunstzwermen dienen uitsluitend om enkele goede reservemoeren aan te houden voor gebruik bij calamiteiten. De vegers maak ik relatief klein, want ik wil ze later toch op een of andere wijze weer opruimen. Het worden praktisch nooit opnieuw productievолken. Het is bovendien geen kunst om het aantal volken te vermeerderen. De kunst is om veel honing te slingeren. Dat laatste kan alleen met grote volken, die daarop zijn voorbereid en in de juiste conditie zijn.

Voorzwermen worden gebruikt voor het aanmaken van raat. Het zijn ideale bouwers. Een grote voorzwerm wordt gehuisvest in een 10-ramer met 8 ramen kunstraat. Kleinere voorzwermen gaan in een 6-ramer, meestal via het afslaan van de zwerm in het kastje, waaruit de middelste 2 ramen zijn verwijderd. De 2 ontbrekende ramen worden daarna voorzichtig op de bijenmassa gezet, ze zakken er als het ware in. Daarna wordt het kastje gesloten.

De grote zwerm laat ik graag inlopen via een met een kleed bedekte plank, die rust op de vliegplank. Het inlopen gebeurt een half uur voor zonsondergang. Overdag heb ik ze koel, voldoende geventileerd, afgesloten laten staan. Ik gebruik daarvoor een kistje met een handgreep onder de bodem en een afsluitend deksel met bijengaas.

Na ca. 4 dagen kijk ik of er goed gebouwd wordt. Uitgezakte kunstraat wordt tijdig recht gezet. Als 6 van de 8 raten zijn uitgebouwd geef ik de resterende 2 kunstraat naast het broednest. Na een dag of zeven zijn alle ramen uitgebouwd. Soms room ik dan nog wat ramen af als de cellen half zijn uitgebouwd. De vorm van het raam ligt dan vast en er is dan nog geen stuifmeel in opgeslagen. Dergelijke ramen gebruik ik als honingkamerraam.

Dat is overigens bij mij ook de bestemming van de meeste voorzwermen als geheel.

Zodra de volken een jonge moer aan de leg hebben reis ik naar Noord-Beveland voor de luzernedracht. De zwermen worden boven een moerrooster als honingkamer op deze volken gezet. De moer is er eerst uitgehaald en ter plekke wordt de zwerm afgeslagen in de buurt van de kasten. De bijen bedelen zich bij de rest in. Voor de volken met een jonge moer zou de honingkamer met broed en bijen een bedreiging vormen voor de jonge moer. Nu is het uitlopende broed een welkome versterking. Het reizen met de zwermen gebeurt overdag. Thuis vliegen de vliegbijen af op de resterende volken. Zo spoedig als dat kan worden in de ex-zwerm, nu honingkamer, de raten met darrenbroed omgeruild voor ramen met uitsluitend fijn werk.

Koninginnenteelt

Toen ik pas imkerde, had ik na verloop van enkele jaren ca. acht volken. Van het beste volk teelde ik steeds na. Bij iedere beoordeling, ook bij nateelt van de beste, bleek dat er altijd wel één als goed kon worden gekwalificeerd, en twee volken als redelijk. De overige waren altijd matig tot slecht. Er was dus veel verschil in kwaliteit. Dat maakte het moeilijk om een goed bedrijfsplan uit te voeren en de gemiddelde resultaten waren navenant: matig. Ik ben toen begonnen met (raszuivere) teeltmoeren elders te kopen van het ras Buckfast. Ook import uit het buitenland behoorde daarbij. Nateelt van deze moeren geeft over het algemeen bij de F1-moeren een veel gelijkmatiger resultaat. Grote uitschieters in opbrengst zijn er niet meer. Uitgesproken slechte volken komen niet meer voor. Wel zijn er soms uitschieters in zachtaardigheid of het tegendeel!

Het telen van moeren in deze tijd met grote varroadruk, is niet meer goed mogelijk in hopeloos moerloze volken. Dan wordt immers het enige open broed gevormd door enkele tientallen moerdoppen. Veel van deze doppen zullen, zelfs met tegenzin van de varroa-mijten, besmet worden, waardoor onbruikbare koninginnen zullen worden geboren.

Als pleegvolk gebruik ik tegenwoordig een moergoed groot volk op 3 broedkamers, waarvan de hoogste als honingkamer dienst doet. Daaronder ligt een moerrooster. De aangeboden eitjes of larven worden in deze hoge honingkamer geplaatst, waarvan eerst 3 ramen verwijderd zijn. Uit het broednest worden 2 ramen gezocht met zo veel mogelijk open broed. Die worden midden in de honingkamer gehangen en zullen veel jonge voedsterbijen naar boven doen trekken. Tussen deze ramen komt het teeltraam te hangen. Het teeltvolk wordt tevoren gecontroleerd op eventuele moerdoppen, die dan verwijderd worden. Dit is dag 0. Onder het rooster gaat de moer gewoon door met leggen in de 2 beschikbare broedkamers.

Op dag -2 wordt de teeltmoer 's avonds opgesloten op een reep nieuwe uitgebouwde raat van ± 8 cm tussen moerroosters. Deze roosters heb ik overgehouden aan de darrenraatmethode voor varroa-bestrijding. De methode beviel mij niet, maar de roosters komen goed van pas. Om de raat met roosters (postelastieken) in de kast te kunnen hangen moeten er 2 kantramen tijdelijk worden verwijderd. Hier is overigens het gebruik van afstands-blikjes bijna een noodzaak om de raten in de kast op de juiste afstanden te hebben. Op dag 0 wordt 's morgens de teeltmoer weer losgelaten.

De in de raat gelegde eitjes zijn gemiddeld 1 dag oud. De raat wordt met een heet mes in repen gesneden, zodanig dat steeds horizontaal door een rij cellen wordt gesneden, waarbij één rij cellen geheel onbeschadigd wordt gelaten. Deze reep cellen wordt plat neergelegd en de zijde met de minste eitjes wordt met een heet mes voor tweederde deel weggesneden. Benodigd is verder een strookje hout van ca. 2 cm breedte en vloeibare was. Met een oude lepel boven een gasvlam wordt was vloeibaar gemaakt. De was wordt in één streep op de strook hout gegoten en gelijk daarna wordt de reep cellen daar voorzichtig opgedrukt, zodanig dat de cellen met eitjes naar beneden hangen als we de strook hout onder een lege toplat monteren. Ik gebruik daarvoor mijn darrenramen, waaruit de darrenraat is verwijderd.

Het is nu verder een kwestie van rekenen. Ik ga uit van de volgende gegevens bij koninginnen: eistadium 3 dagen, open larve 5 dagen, gesloten moerdop 8 dagen, totaal 16 dagen.

De aangeboden eitjes zijn gemiddeld 1 dag oud, zodat op dag 15 de moeren uitlopen.

Dag 13 en 14 zijn dan de beste dagen om de doppen over te hangen in andere volken.

Van tevoren kijk ik de doppenteelt nog een keer na op dag 8. Alle open doppen worden verwijderd, zo ook de te kleine doppen. De larven van de op dag 8 nog open doppen zijn waarschijnlijk niet vanaf het begin als koninginnenlarven gevoed. Voor goede moeren is dat wel een vereiste.

Als er 3 doppen aan elkaar vast zitten, snij ik de middelste kapot. Dat vergemakkelijkt het uitsnijden van de rijpe doppen. Als er 2 doppen aan elkaar vast zitten, laat ik die meestal in tact: die gebruik ik voor kleine volkjes, die toch niet zullen zwermen.

De raat met jonge doppen moet zeer voorzichtig worden behandeld: nooit afslaan, maar de bijenveger gebruiken! De jonge koninginnenlarven zijn in dit stadium uitermate kwetsbaar. Vervoer is dus ook niet goed mogelijk. Op dag 13 en 14 kan met de doppen wel voorzichtig worden gereisd.

Bij het telen van jonge moeren ga ik dus uit van eitjes als basismateriaal. Ik maak ook wel gebruik van methodes van overlarven in zelf gemaakte wasdopjes. Tegenwoordig zijn kunst-dopjes met allerlei bijpassend materiaal in zwang. Het resultaat was bij mij dikwijls wat minder dan bij eitjes. De systemen

van Nicot en Jenter gaan ook uit van eitjes en tijdelijke opsluiting van de teeltmoer. Het zijn mooie systemen als meer dan 20 doppen nodig zijn. Bij mij is dat niet het geval, dus houd ik het bij mijn eigen methode, die zelfs ruimte biedt om overtollige doppen aan liefhebbers weg te geven. Het overlarven is nogal een gepruts en de kleinste larven zijn vlug beschadigd. Bij het aanbieden van voldoende aantallen eitjes, zoals ik dat doe, geldt als extra voordeel, dat de bijen nog kunnen kiezen welke cellen worden uitgebouwd tot moerdop.

Mislukte omlarfdoppen moeten we waarschijnlijk voor een deel zien als een zelfde soort keuze van de bijen. Als eerder een broedloze starter of een hopeloos moerloos volk wordt gebruikt om omgelaarfdoppen eerst 'aan te blazen', is het resultaat meestal beter. Het teeltmateriaal verblijft dan eerst 24 uur in de starter en verhuist daarna naar het pleegvolk. Het varroaprobleem is dan nog niet aanwezig.

Bij het maken van kunstzwermen (of het verwijderen van de oude moeren) houd ik rekening met de datum waarop rijpe doppen beschikbaar zijn. Omdat ik uitga van hopeloos moerloze volken, worden de moeren uit de hoofdvolk op dag 3 (of 4) verwijderd. Ze worden tevens nagezien op doppen. Op dag 13 (of 14) worden alle eigen doppen verwijderd en wordt een dop uit het pleegvolk aangeboden. De volken worden daarna drie weken met rust gelaten. Dan pas wordt gekeken of er een moer aan de leg is. Zo ja dan wordt deze gelijk gemerkt en geknipt. Dit is een hachelijke onderneming als geen voorzorgen worden genomen.

Het merken en knippen doe ik uit de hand. De moeren krijgen daarmee 'verkeerde' geuren mee. Als ze op de toplatten worden teruggegeven, ook als er flink rook wordt gebruikt, gaat dat nog al eens fout: de moer wordt ingebald of afgestoken. Een meer zekerheid biedende methode is om de moer terug te geven in een moerhuisje met half suikerdeeg. De gehele ruimte voor suikerdeeg daarmee vullen, kost de bijen ongeveer 24 tot 36 uur tijd om de moer te bevrijden en dat is eigenlijk te lang.

Vandaar de halve vulling suikerdeeg. Een veilige, snelle en gemakkelijke methode is de moer insmeren met honing, tussen de toplatten loslaten en de kast direct sluiten: dat gaat praktisch altijd goed.

Een deel van de doppen wordt gebruikt voor reservevolkjes. Omdat ik tevens enkele korven heb, gebruik ik, naast kernvolkjes, de nazwermen voor dat doel.

Kernvolkjes zijn afgeslagen bijen zonder moer en zonder broed op uitgebouwde ramen en voldoende voer, die bedoeld zijn om een reservemoer aan de leg te krijgen. Ze hebben het nadeel dat, zonder verhuizing van het volkje, de omvang door het terugvliegen zeer beperkt kan zijn. Dat heeft tot gevolg dat dergelijke volkjes zeer vatbaar zijn voor roverij. Als dat aan de orde is, kun je de rest wel vergeten. Deze volkjes hebben enige tijd nodig om zich als volk te gaan gedragen. De verdediging moet nog georganiseerd worden. Nazwermen hebben dat probleem niet. Die zijn reeds een eenheid en dat is een groot voordeel.

Het gebruik van nazwermen gaat als volgt.

De korven geven gemiddeld enkele nazwermen, waarvan ik de meeste kan vangen. Het lukt jammer genoeg niet altijd. Deze nazwermen met onbevuchte moer zijn relatief klein. Ze worden bij mij in een 3-ramer gehuisvest, behalve als dat vanwege de omvang echt niet kan. Omdat het weer dikwijls bepaalt of er nagezwermd wordt, dan wel gewacht wordt op betere tijden, kunnen moeren in nazwermen al zodanig rijp zijn, dat binnen enkele dagen de bruidsvlucht al plaatsvindt. Dat voorkom ik door de moer op te sluiten in een moerhuisje met aan één kant moerrooster, zodat de bijen contact met haar hebben en zich niet moerloos voelen. De nazwermen worden niet op kunstraat maar op uitgebouwde ramen gezet met voldoende voer. Het moerhuisje plaats ik in een daartoe uitgesneden gat in een van de raten. Deze situatie kan niet langer duren dan ca. 20 dagen. De moer raakt zeer gestrest en de bijen worden er niet blijer van.

Zodra de rijpe doppen beschikbaar zullen zijn (dag 13 of 14), verwijder ik de dag tevoren de moer uit deze zwermpjes. De volgende dag krijgen zij een dop, liever zelfs twee doppen, die zij met graagte aannemen. Eén van deze koninginnen zal worden afgestoken, want het zwermen zijn ze al lang vergeten, ze zijn bovendien te klein voor een nieuwe opsplitsing. De volkjes worden nu 10 dagen met rust gelaten. Dan wordt snel gekeken of er vervangingsdoppen zijn gemaakt, zo niet, kastje vlug sluiten en over 10 dagen opnieuw kijken. Meestal is er dan gesloten werksterbroed aanwezig. Dan worden de moeren gemerkt en geknipt.

Het merken gaat goed met Italiaanse kleurlakflesjes, die een speciaal merkstiftje hebben. Het droogt redelijk snel, maar ik houd de moer nog even vast tot de lak droog is. Bij eerder loslaten wil de moer

nogal eens op de rug terechtkomen en komt er soms lak op niet bedoelde plaatsen (ogen). Ik gebruik ook wel staniolplaatjes, doch die raken ze bij mij soms kwijt. Er zijn ook andere merkstiften in diverse kleuren in de handel. Ook die kleurmerken slijten gemakkelijk af. De lak of andere merktekens worden aangebracht midden op het borststuk. De moer houd ik tussen duim en wijsvinger van de linkerhand, gesteund op de middelvinger, met het achterlijf naar buiten wijzend. Dit is de zekerste houding om gemakkelijk te werken en bijvoorbeeld goed te kunnen vermijden de ogen te raken. De lak moet dun worden aangebracht. Juist een dikkere druppel breekt later gemakkelijker geheel af. De lak is zeer snel drogend. Dat geldt niet voor de andere kleurmerken, hoewel de tekst op de verpakking anders suggereert. Het knippen van een moer is niet goed anders te doen dan uit de hand. Voor het merken zijn merkbuisjes en -netjes te koop, die alle niet prettig werken. Het kost moeite om de moer op de juiste wijze te positioneren en het herhaald proberen werkt erg stressend, zowel voor moer als imker.

Sommigen zullen de methode van zwermmoervervinging verafschuwen vanwege de aan de bijen opgelegde stress en de onnatuurlijke handelingen. Het resultaat is echter bij mij meestal uitstekend. De volkjes heb ik nodig als reserve voor zomercalamiteiten.

Door het gebruik van bastaardbijen voor deze reservevolkjes met een F1-moer kan het een enkele keer opnieuw fout gaan. Als de aard van de zwermbijen te veel verschilt van die van de moer en haar nakomelingen, kan er bij het uitlopen van het eerste broed van de nieuwe moer een communicatieprobleem ontstaan, waardoor de moer alsnog wordt afgestoken.

Dit is te voorkomen door nog een onnatuurlijke ingreep te doen namelijk door het volkje te laten afvliegen omstreeks de 4e dag na het uitkomen van het eerste nieuwe broed.

Bij dergelijke volkjes zijn meestal eerder tevens één of twee vervangingsdoppen aanwezig. Deze doppen zitten praktisch altijd midden op de raat in tegenstelling tot redcellen, die merendeels aan de zij- en onderkant van de raat zitten. Die doppen moeten wel tijdig worden verwijderd om de ingevoerde moer te behouden.

Afvliegen is overigens een zeer grote ingreep in de organisatie van het volk. Er zijn daarnaast allerlei andere risico's, bijvoorbeeld beroving door anderen, die mij dit niet vlug laten doen. Bij deze reservevolkjes neem ik het afsteekrisico op de koop toe. Uitsluitend bij invoer van een kostbare (import)koningin in een volk met bijen van een geheel andere aard, pas ik afvliegen toe, omdat het dan veel meer zekerheid biedt.

Het is mij enkele malen overkomen, dat een vervangingsdop reeds uitgelopen was. Bij een controle zag ik vorig jaar een mooie ongemerkte moer met volledige vleugels rustig in het volk lopen, terwijl er broed in alle stadia aanwezig was. Even later kwam ik de leggende, gemerkte koningin tegen op een andere raat. Dit verschijnsel is in veel bijenboeken beschreven, doch als het je overkomt geloof je je eigen ogen niet. De jongste moer heb ik verwijderd. Het volk heeft toen tot drie keer toe opnieuw vervangingsdoppen gemaakt. Aan de moer was niets bijzonders te zien. Ook het broed zag er goed uit. Omdat het toen inmiddels september was geworden heb ik het volkje maar opgeruimd, want ik wilde persé die moer behouden en geen nakomeling. Ook in het afgelopen jaar (1999) had ik een dergelijke ervaring.

Invoer van een nieuwe koningin

Het invoeren van een nieuwe koningin is voor velen een ramp. Het loopt dikwijls slecht af. Een koningin die per post aankomt laat ik eerst een halve dag tot rust komen. Wel geef ik ze enkele druppels water door de gaatjes in het kluisje. De bijen zijn soms al drie dagen onderweg. Twee dagen tevoren is een 6-ramer klaargemaakt met uitsluitend jonge bijen (twee keer afslaan, de tweede keer harder slaan: dat zijn de jongste bijen). Voorafgaand aan het bijen afslaan wordt in het betreffende volk de moer opgezocht en even apart gezet, want alle werk is voor niets als zich tussen de jonge bijen per ongeluk al een moer bevindt. De (kostbare) in te voeren moer zal die ramp niet overleven. Het kastje is voorzien van 2 ramen uitlopend broed (beslist zonder open broed), 2 honingramen, een raam stuifmeel en een leeg raam met wat water.

Van de nieuwe moer worden de begeleidende bijen verwijderd. Het lipje of stopje van het kluisje blijft gesloten en het kluisje wordt tussen de twee ramen met uitlopend broed gehangen. De volgende dag kijk ik of het geheel er rustig uitziet. Zo ja, dan breek ik het lipje weg, zodat de bijen de moer kunnen bevrijden door het suikerdeeg weg te vreten. Na 10 dagen controleer ik op broed en vervangingsdoppen. Tussendoor blijf ik attent op roverij. Deze volkjes staan bij mij thuis, anders valt dit niet goed uit te

voeren. Als de bijen na één dag onrustig zijn wacht ik nog een dag en breek dan het lipje weg. Op deze wijze is de kans van slagen optimaal.

Het omwisselen van een leggende moer door een andere (betere) gaat eenvoudig en meestal goed als het een zelfde soort (ras) bijen betreft. De moer wordt uitgevangen en de nieuwe moer wordt tegelijkertijd op een open half suikerdeeg aangeboden in een Nicot moerhuisje. Na 10 dagen controleren op eventuele vervangingsdoppen. Bij een groot verschil in de aard van de bijen en de aan te bieden moer of als de nieuwe moer nog erg jong is, is het beter om een moerloze periode in te lassen. De oude moer wordt uitgevangen. Na 9 dagen worden de doppen verwijderd en tegelijkertijd wordt de nieuwe moer op een open half suikerdeeg aangeboden. Na 10 dagen controleren op vervangingsdoppen. Zo ja, dan 10 dagen later opnieuw bekijken.

In Vlaanderen passen ze een andere methode toe als het gaat om bijen en moer van gelijke soort. De oude moer wordt uitgevangen. De bijen maken daarna redceldoppen, die niet worden opgezocht of verwijderd. Na 5 dagen wordt een nieuwe leggende moer ingevoerd in een kunstmoerdop aan de bovenkant tussen de raten. Deze dop wordt gemaakt door een nat houtje met ronde top in niet al te hete vloeibare was te dopen. Na 4 à 5 keer indopen is de waslaag voldoende dik en kan de dop van het houtje worden geschoven of gedraaid. Aan de onderzijde wordt een gaatje gemaakt. De in te voeren moer wordt met de kop naar beneden, als in een echte moerdop, in de dop geplaatst, de dop wordt dichtgeknepen aan de bovenzijde en tussen de raten geplaatst. Door het gaatje kan ze gevoerd worden. De bijen nemen deze moer graag aan als ze niet tevoren in zwermstemming waren. De inmiddels aangezette redcellen worden spontaan afgebeten. Ik heb dit nooit toegepast, maar het lijkt me wel wat. Het nadeel is dat 5 dagen moerloosheid, en dus geen uitlopende bijen na 3 weken gedurende 5 dagen, voor lief wordt genomen.

Reizen met de bijen

Het bijenhouden is een fascinerende bezigheid, die meer bevrediging geeft als ook het resultaat goed is. Alleen een volk instandhouden vind ik onvoldoende. Mijn bedoeling is, naast het plezier van de bemoeizucht met de bijenhuishouding, zo veel mogelijk honing te slingeren met een beperkt aantal volken. Bij mij thuis in Koudekerke is er een redelijk goede voorjaarsdracht, doch 's zomers is er niet veel te halen. Daarom worden de kasten in de zomer op Noord-Beveland geplaatst in de buurt van luzernevelden. De boer waar ik de laatste jaren sta, heeft een slordige 60 ha. luzerne onder contract en heeft dus altijd wel wat te bieden. Luzerne is wel een beetje een gokgewas voor de imker. Het gaat om de zogenaamde tweede snee: het maaien valt van omstreeks half juli tot half augustus. Luzerne geeft pas goed nectar af bij lekker warm weer, dus ruim boven 22°C. Uitsluitend het bloeiende gewas is dus onvoldoende, het moet tevens nog warm weer zijn, terwijl de grond niet geheel uitgedroogd mag zijn. Dat zijn nog al wat voorwaarden. Toch lukt het meestal wel om luzernehoning te slingeren, al zijn er wel belangrijke verschillen tussen de jaren.

Reizen doe ik bij voorkeur 's avonds als de bijenvlucht is afgelopen voor die dag. De kasten worden dubbel, kruiselings, met reisriemen dicht- en vastgezet. Mijn bijen zijn schaars met het gebruik van propolis. Dat betekent dat de kastonderdelen niet altijd muurvast zitten, wat bij reizen een nadeel is. Vandaar de dubbele riemen, want lekkende kasten zijn bij aankomst een ramp. Het is mij enkele malen overkomen en mijn tilhulp, meestal mijn echtgenote, wil ik graag ook een volgende keer om hulp durven vragen. Mijn kasten zijn voorzien van een ruime bodemventilatie. Dat heeft bij het reizen het voordeel dat niet gehaast behoeft te worden. De bijen zullen niet snel warmlopen.

Dat warmlopen is mij echter wel eens overkomen. Ik wilde een 10-ramer, zonder ruime bodemventilatie, waarin een kunstzwerm was gehuisvest, verplaatsen van thuis naar Noord-Beveland. De actie had ik gepland voor 's morgens vroeg, maar ook weer niet al te vroeg. Omstreeks 06.00 uur, toen de bijen nog niet vlogen, ben ik mijn bed uitgekomen en heb ik de kast alvast dichtgezet. Even na 08.00 uur ben ik vertrokken en om 09.00 stond de kast ter plekke en opende ik de vliegspleet. Die bleek geheel verstopt door massa's versufte en verstikte bijen. Uiteindelijk bleek later de helft van het volk het niet te hebben overleefd. De moer leefde nog wel, maar was niet meer in een goede conditie. Het volk is daarna opgeruimd. Dat was geen plezierige ervaring. Drie uur opsluiten is dus veel te lang. Het is mij eerder ook een keer gebeurd, dat ik een klein reservevolk in een 6-ramer de volgende morgen wilde meenemen naar de zomerstand. Ik had het kastje van tevoren voorzien van een gaasraam (als

reisraam) over de gehele bovenkant en het 's avonds in de schuur gezet. Het was maar een klein volkje, wel goed voorzien van broed en veel voer. Ik meende dat het in de koele schuur wellicht te veel zou afkoelen met het open reisraam en had dit raam voor de helft met een handdoek afgedekt. Dat was een fatale misser, waar ik veel spijt van had. Het volkje is gestrest geraakt en zodanig warmgelopen, dat de raten voor een deel waren gesmolten, van het volk was niets meer over dan een brij broed, honing, dode en versufte bijen. Dat was een kostbare leerschool, want ik was tevens mijn goede jonge moeder kwijt, die ik hard nodig had.

De kasten worden op pallets geplaatst, die ik tevoren overdag ben wezen leggen met behulp van wat stelhout. Ik acht het van groot belang dat de ondergrond stevig is. De kasten worden binnen korte tijd opgetuigd met een aantal honingkamers, waardoor de hoogte minstens verdubbelt. Dan zijn het echt torens, die stabiel moeten staan, ook als het stormt.

Na het afladen controleer ik of alle vliegplanken open staan. Het is mij ooit overkomen, dat een kast twee dagen dicht stond. De bijen wurmden zich door een kleine kier langs de zijkant bij de scharnier van de vliegplank naar buiten. Het was gelukkig koel weer geweest en het liep goed af, maar het overkomt me nu niet meer. Ik sta graag ver van de openbare weg. Het geeft geen problemen van rondvliegende stekers voor voorbijgangers en het vandalismerisico voor de volken is veel geringer. Beide problemen heb ik eerder op andere plaatsen wel gehad.

Begin september worden de bijen weer naar huis gehaald. Eerder zijn dan alle honingkamers afgenomen, zodat nog slechts twee broedkamers resteren, die goed te tillen zijn.

Zomerperikelen

Het probleem van de zomerdracht is om de volken tijdig op sterkte te hebben en te houden. Dat laatste is het grootste probleem. Mijn jonge moeren zijn in de loop van juni aan de leg. In de maand juli komen drie weken na de gelegde eitjes de bijen uit. Een volk is dan net op tijd voor de luzernebloei weer op redelijke sterkte. Door te versterken met zwermen als eerder vermeld en broedramen uit reservevolkjes, wordt de volksgrootte nog wat eerder op peil gebracht. Bij goed weer kan de zomerontwikkeling zeer snel gaan. Het volk bestaat dan uit 1 koningin, ca. 80.000 werksters en ca. 3.000 à 4.000 darren.

In de tijd dat ik uitsluitend met bastaard-inheemse bijen imkerde, had ik in ongeveer de helft volken in de laatste week van juli en de eerste weken van augustus opnieuw sterke zwermneiging. Dat was juist de tijd waarin ik de zomerdracht wilde binnenhalen. Met zwermneiging in een volk kun je dat gevoelig vergeten. Mijn huidige bijen hebben soms nog wel wat zwermideeën, doch ze zijn daarvan af te brengen door regelmatig doppen te breken. Na twee of drie keer doppen breken geven ze het meestal op en in de tussentijd zijn ze niet geheel inactief. De moeder gaat gewoon door met het leggen van (veel) eitjes. Dat is goed te zien aan de omvang van de moeder. De achterlijven zijn bij benutting van de volledige legcapaciteit zeer sterk gezwollen en verlengd. Het is voor mij een goed teken, ook als er doppen gevonden worden, want de zwermneiging behoeft ik niet serieus te nemen met zo'n moeder. Het is een kenmerk van het ras Buckfast.

Ik begin met (zwerm)controles omstreeks half juli tot in de tweede week van augustus. De controles vinden plaats om de 9 of 10 dagen. Zo heb ik één dag uitstel bij slecht weer. Als geen doppen over het hoofd worden gezien (belangrijke voorwaarde!), kunnen de bijen met een geknipte moeder niet zwermen binnen de termijn van 10 dagen. De kasten staan altijd zo, dat de moeder lopend de vliegplank opnieuw kan bereiken. Bij een mislukte zwerm poging loopt ze dan ook meestal terug.

Bij de zomercontroles snij ik verzegelde darrenraat in de speciale darrenramen uit. De bijen bouwen dit meestal meteen weer vol met nieuwe darrenraat. Mogelijk helpt dit wat tegen de varroamijt, die zich het liefst in darrenraat voortplant vanwege de iets langere rijpingsperiode van darrenlarven.

Het is wel zonde van de energie, die in de belegde darrenraat gestoken is. Ik ben zeker geen 'hater' van darren, zoals ik die onder imkers ook wel tegenkom. De darren beschouw ik als mijn vrienden en niet slechts als merendeels nutteloze mee-eters van het bijenvolk. Uit eigen ervaring ben ik ervan overtuigd geraakt, dat de darren zeer nuttige functies vervullen, afgezien van het bevruchten van een koningin, waartoe er maar weinig voorbestemd zijn (ca. 20 à 25 per koningin). Het stuk darrenraat dat bij mij in kasten altijd volledig benut wordt beslaat ruim 3 dm² (34 x 9,5 cm), ofwel ca. 1800 darren per legsel (300 per dm², enkelzijdig). De darren worden altijd gevonden aan de zij- en onderkant van het broednest. Zij fungeren als een natuurlijke isolatie en hebben zo een belangrijke bijdrage in de huishouding en temperatuurregeling van het volk. Het zogenaamde kopen van darrenbroed acht ik dan ook zeer

verwerpelijk. Op sommige keuringen van bijenvolken, bijvoorbeeld op de bijenmarkt in Veenendaal, krijgt de imker aftrekpunten voor het aanwezig zijn van darrenbroed in het volk. Ik meen dat dit een volkomen onjuiste visie is op de kwaliteit van een volk. Bij mij zou een dergelijke imker juist aftrekpunten krijgen voor het ontbreken van darrenbroed in de zomerperiode (juli), want dit ontbreken is zeer abnormaal. Men bereikt een dergelijke situatie overigens uitsluitend kunstmatig: van tevoren worden ramen gewisseld. Een dergelijke keuring stelt dan ook niets voor.

Eind augustus neem ik de honing af. De dagen zijn dan veel korter geworden en ook als er nog wat dracht is, gaat het niet meer om veel kilogrammen. Het afnemen geschiedt door twee dagen tevoren (één dag is te kort) bijenuitlaten te plaatsen onder de honingkamers. Het is dan op de afneemdag een kwestie van stapelen op de aanhangwagens. Het moet ook wel snel gebeuren want de neiging tot roverij is dan zeer groot.

Als de honingkamers iets te lang openstaan, kom je alsnog thuis met een halve zwerm bijen tussen de raten en dat is nu juist de bedoeling niet van het plaatsen van uitlaten. Als uitlaat gebruik ik de ronde metalen uitlaten, die standaard te koop zijn. Die bevallen prima. Zelf heb ik er ook wel gemaakt, doch met wisselend succes. Van belang is de smalle doorloopopening, die slechts één bij tegelijkertijd doorlaat. Aan het eind van de zomer worden reservevolken, die niet meer nodig zijn verenigd met andere volken. Omdat mijn hoofdvolken alle sterk zijn - anders waren ze eerder opgeruimd - is het niet erg praktisch om kleine volken met grote te verenigen. Dat zou theoretisch wel het beste zijn, want dat soort volken zijn na de winter het sterkst. De kleine volken zijn echter soms klein gehouden door af en toe een raam broed af te staan aan een hoofdvolk. De moeren kunnen van uitstekende kwaliteit zijn. De kleine volken hebben meestal 10 ramen tot hun beschikking. Bij vereniging met een groot volk gaat het dan om totaal 30 ramen, die niet gemakkelijk zijn terug te brengen tot de 20 ramen, die ik voor de winter wil hebben. De zekerste manier van verenigen is met behulp van een separator. De volken worden eerst naast elkaar geplaatst. Daarna wordt er een volk op het andere gezet. Tussen de handelingen zitten steeds enkele dagen. Het bovenste volk krijgt een kleurplankje direct boven de vliegspleet.

Dan wordt het bovenste volk op een separator gezet boven het onderste volk; het kleurplankje blijft hangen. Na twee dagen wordt de separator verwijderd en hang ik het kleurplankje boven de vliegspleet van het onderste volk. De moeder die ik niet wil houden wordt op dat moment eerst verwijderd. Het gaat altijd goed. Tegelijkertijd wordt de voerbak erop gezet. Dat bevordert de gezamenlijke geur. De krantenmethode is meer iets voor het voorjaar en de zomer. In het najaar wil ik geen risico meer lopen. In de zomer verenig ik ook wel direct door om en om raten van de twee volken in een nieuwe kast te hangen en tegelijkertijd met een geurtje te bespuiten (limonadesiroop). Dat gaat meestal wel goed.

De winterstand

Zodra de volken thuis op de definitieve plek in de bijenstal staan, worden ze gevoerd. Meestal staan er al een paar wat langer, die dan reeds klaargevoerd zijn. Ik beschik over 7 voerbakken en meestal is dat voldoende om het restant tegelijkertijd te voeren. Meer dan 12 kastvolken winter ik niet in. Vroeger haalde ik twee kantramen van de onderbak weg om ventilatie te bevorderen. Sedert de tijd dat ik een stal heb en de bodems van ruime ventilatie heb voorzien is dit niet meer nodig. De kasten staan droog en er is weinig schimmelraat in het voorjaar. Dat was vroeger wel anders! Alle volken overwinteren dus op 20 ramen.

Ze krijgen bij mij standaard 14 kg suiker. Het is wel eens wat minder als er veel resthoning in de broedkamers zit. Ik schat die hoeveelheden zo goed mogelijk, zodat de bijen in elk geval minstens 14 kg suikerwaarde hebben opgeslagen. Vroeger gaf ik 12 kg; helemaal in het begin zelfs slechts 10 kg. Na enkele slechte voorjaarservaringen houd ik het op 14 kg suiker. Bij een extreem vroeg en goed voorjaar kan ik altijd nog een voerraam omruilen voor een leeg raam.

Ze krijgen alles zo snel mogelijk achter elkaar. Er gaat 4 kg opgeroerde suiker in een voerbak. De suiker roer ik als volgt: 4 kg suiker en ruim 3 liter heet water uit de boiler worden met een honing-roerspiraal gemixt. Het is een attribuut, dat ik eens op de bijenmarkt in Veenendaal kocht om mijn honing met minder lichamelijke inspanning te kunnen roeren. Ik had niet bedacht dat daarvoor een bijzonder sterke boormachine nodig was, want honing roeren bleek ook voor mijn machine zeer (te) zwaar. Voor het mixen van suikerwater is het wel een zeer geschikt hulpmiddel.

Ik sta altijd verbaasd over de snelheid waarmee de bijen het suikerwater opnemen. De voerbakken worden in de schemering 's avonds gevuld. De volgende morgen zijn de bakken na de eerste portie

meestal al leeg. De bijen hebben dan ruim 6 liter suikerwater opgehaald. De ouderwetse zogenaamde Mommers-voerbakken werken het snelst. Deze houten bakken prefereer ik boven de huidige plastic voerbakken, waarvoor een (extra) dekplank met gat nodig is.

De korven, die in een apart stalletje staan, worden anders gevoerd. Het enige dat ze moeten presteren, is het afgeven van zwermen. Voor de rest moeten ze zoveel mogelijk in hun eigen behoefte voorzien. In het voorjaar snij ik oude raat zo ver mogelijk terug, zodat ze opnieuw kunnen bouwen. Om de 3 à 4 jaar probeer ik de korf geheel van raat te ontdoen als daar een redelijke mogelijkheid voor is. Dat kan bijvoorbeeld nadat de laatste nazwerm is vertrokken, rekening houdend met de datum van de voorzwerm. Na 3 weken loopt het laatste werksterbroed uit. Dan breek ik alle raten uit, sla de bijen af en zet een lege schone korf op dezelfde plek terug. De bijen lopen meestal zonder probleem in.

Aan het eind van het seizoen krijgen de korven 5 kg opgeroerde suiker en daar moeten ze het mee doen. Het ging tot nu toe altijd goed. De houten voerbak wordt gevuld met stro. Daarin wordt met een gieter de suikersiroop gegoten. Er komt een dekplank op met een gat (dat is een uitlaatplank zonder uitlaat). Daarop wordt de korf geplaatst. Zo vallen er praktisch geen slachtoffers en de voerbak is keurig afgesloten voor rovers, omdat ook de onderkant van de bak afgesloten op een plaat hout staat, waarop normaal de korven staan.

Als de bijen klaargevoerd zijn, worden de voerbakken verwijderd en varroastrips ingehangen, die zes weken blijven zitten. Als ook het indampen is voltooid, breekt een tijd van rust aan. Die rust is echter betrekkelijk. Tot en met oktober wordt meestal nog vrij actief met stuifmeel gevlogen als het weer het toelaat. Het zijn prima voorraden voor het komende voorjaar.

Bij sneeuwval en wind moest ik vroeger goed opletten, dat de openingen niet verstopt raakten. Dat geldt nu alleen nog voor de korven, omdat het bodemgaas van de kasten nooit dicht zit. De winter is verder voor zowel bijen als imker een rustperiode. Het onderhoud van materiaal doe ik meestal in de zomer. Het schilderwerk droogt dan snel. Voorwaarde is dan wel het hebben van voldoende reservemateriaal, omdat in die tijd veel capaciteit nodig is.

Het bewaren van honingkamerramen doe ik via de schoorsteenmethode. De ramen worden na het slingeren nat opgeslagen met gaas onder en boven de stapel. De stapels zijn bij mij ca. 3 meter hoog. Ramen waarin stuifmeel zit, willen in het voorjaar nog wel eens een witte schimmel vertonen. Als het weinig is, haal ik het met een vork weg. Bij veel schimmel wordt het raam bewaard voor de zonnewassmelter.

Varroamijt-bestrijding

De varromijt (*Varroa destructor*) is een ernstige bedreiging van de imkerij. Bijenvolken hebben er veel last van en zwakke volken overleven het niet. Daarnaast is een imkermethode, die gericht is op het hebben van grote volken niet goed uitvoerbaar als er zeer veel uitval van jonge bijen is.

De voortplanting van de mijten in het bijenbroed ten koste van de larven en poppen geeft misvormde bijen die niet tot de normale taken in staat zijn. Ze worden door de gezonde bijen ook herkend als onvolwaardig en de kast of korf uitgewerkt. Het zichtbare resultaat is een tuin vol met krabbelende jonge bijen, die dikwijls zichtbaar misvormd zijn. De vleugels zijn dan bijvoorbeeld gereduceerd tot stompjes.

De methoden om varroamijten te bestrijden met chemische middelen zijn voor mijn gevoel zeer in strijd met het natuurlijke van een bijenvolk en mijn natuurbeleving. Door het in de bijenrassen inkruisen van nieuwe eigenschappen die gericht zijn op extra hygiënisch gedrag van de bijen kan wellicht iets bereikt worden, doch het kost veel wetenschappelijke tijd en moeite, waaraan de individuele imker niet toe kan komen. De meer natuurlijke bestrijdingsmethoden via systematische vernietiging van broed kunnen mij niet bekoren. De praktische uitvoerbaarheid acht ik gering en inpassing in mijn imkermethode, die rekening houdt met de plaatselijke drachtomstandigheden, is niet goed mogelijk zonder veel verlies van zomeropbrengsten. Daarom zou bestrijding van mijten met organische middelen een goede optie zijn.

Na verloop van tijd zijn de mijten resistent geworden voor alle chemische middelen, die van andere toepassingen in de landbouw en veeteelt afkomstig zijn. Sedert omstreeks 2000 zijn andere, meer natuurlijke, middelen in opkomst. Het gaat dan om oxaalzuur, tijmolie, melkzuur en mierenzuur.

Het probleem van de laatst genoemde zuren is, dat er onvoldoende mijtdoding is, als de dosering te laag is. Bij een te hoge dosering is er belangrijke schade aan de bijenvolken. Het inschatten van de volksovang is dus van groot belang, doch juist dat is moeilijk in de praktijk.

Oxaalzuur heeft dat probleem niet in die mate, doch het middel kan gevaarlijk zijn voor de imker bij ondeskundig gebruik. Het is mij bekend dat in de glastuinbouw oxaalzuur soms wordt gebruikt om de kalk van de ramen te verwijderen die eerder werd aangebracht om het licht te temperen. Oxaalzuur in een oplossing van water wordt dan over de gekalkte ramen gesproeid. Het sterk etsende zuur weekt de kalk los. Het is mij ook bekend dat daarbij niet altijd de voorzorgen worden getroffen die noodzakelijk zijn. Dat is jammer want zo krijgt een dergelijk middel een slechte naam.

De bestrijding van mijten gebeurt met oxaalzuurpoeder (oxaalzuur-dihydraat), dat wordt verhit tot 300° C. Het wordt dan vloeibaar en verdampt. Bij een afgesloten bijenkast zal de damp neerslaan op alle onderdelen, ook op de bijen en mijten. De chitinehuid van de bijen is dik genoeg om geen schade te hebben. Die van de mijten is veel dunner en de etsende werking van het zuur beschadigt de mijt zodanig, dat deze hieraan doodgaat.

De verhitting van het oxaalzuur gebeurt met een elektrisch element, dat in de bijenkast wordt geschoven, die daarna tijdelijk wordt afgedicht. Het probleem daarbij is de hitte van het element. Er moet een afstand zijn tussen deze hittebron en de raat van minstens 2 cm. Was smelt bij 65° C en die temperatuur is gauw bereikt met een dergelijke hittebron in de buurt. Plastic delen van de kast, zoals een schuiflade, kunnen ook geen grote hitte verdragen. Ook moet de bodem geheel afsluitbaar zijn. Om aan deze voorwaarden te voldoen lijkt het mij nodig om speciale dichte wisselbodems met een verhoogde rand te hebben voor dit doel.

De bestrijding kan het beste worden uitgevoerd op het moment dat de bijen geen gesloten broed hebben. Alle mijten zijn dan immers bereikbaar voor de neerslag van de oxaalzuurkristallen. Die momenten zijn bij mij vermoedelijk de maand december en de periode dat een jonge koningin net aan de leg is in juni. Zo kan twee maal per jaar een bestrijding worden uitgevoerd. Ook een zwerm kan op die wijze worden behandeld, want die heeft immers ook geen gesloten broed. Bij twijfel of er geen broed aanwezig is, kan de verdamping na enige weken zonder schade worden herhaald.

De bijen ruimen zelf de kristallen in de kast weer op. Als het koud is kan dat uiteraard even duren en dan moet de imker er op letten niet in contact te komen met het zuur via aanraking van de kristallen op kastonderdelen. Bij de behandeling zelf is het noodzakelijk om rubberen handschoenen te dragen en het gezicht te beschermen met veiligheidsbril en masker (FFP 3 S/L) en verder goede kleding te dragen. Het element werkt op 12V en heeft 12 Ampère nodig, dus zo'n 150 Watt totaal vermogen. Dat kan een autoaccu leveren, eventueel via een verlengkabel op de aansteker-aansluiting. Gebruik van een transformator is echter gemakkelijker.

Oxaalzuur kan ook gedruppeld worden. Het wordt daartoe opgelost in een 1 op 1-suikeroplossing. Aan deze suikeroplossing wordt 3,7% oxaalzuur toegevoegd. In een liter van een dergelijk behandelmiddel bevindt zich dus 37 gram oxaalzuur. De oxaalzuurkristallen moeten zeer goed worden opgelost. Het gaat wat beter in warm water, waaraan later de suiker wordt toegevoegd tot de massa 1 liter groot is. De hoeveelheid suiker is van minder belang. Het middel wordt gedruppeld over de 'straatjes' bijen en wel ongeveer 4 à 5 ml. per straatje. Een korf of 6-ramer krijgt dan ongeveer 30 ml. en een kastvolk 50 ml. De werking is geheel anders dan bij verdampen. Bij de druppelmethode is er een langdurige nawerking en vallen de mijten in een periode van ongeveer 6 weken, de meeste in de eerste weken.

De druppelmethode kan niet op korte termijn worden herhaald.

Predatoren

Een zorg voor de winter is, vooral als het vriest, de groene specht. Deze vogel eet normaal praktisch uitsluitend mieren. De mierennesten zijn bij vorst niet toegankelijk. Dan lusten ze ook wel bijen. Bij mij zijn zo al eens enkele korven vernield, die ik met veel lapwerk weer heb kunnen herstellen, maar ik probeer nieuwe pogingen te voorkomen. Voor de korvenstal staat 's winters een rek met gaas. De bijen hebben hiervan wel hinder als er gevlogen wordt. Het stoort ze zichtbaar bij het aanvliegen, maar ik weet niets beters.

In het voorjaar heb ik nogal eens last van koolmezen, die op handige wijze levende bijen vangen en het borststuk leegeten. Als ze jongen hebben vliegen ze tientallen keren heen en weer. Het kost dan naar mijn schatting enkele honderden bijen per dag. Een koolmezenestkast heb ik om die reden uit mijn tuin verwijderd. Slechts de pimpelmezen zijn nog welkom: die vertonen dit gedrag niet. Deze nestkast (met 25 mm ronde vliegopening) hangt aan de buitenkant van de bijenstal.

Een bijzondere predator is door mij één keer in het najaar gesignaleerd. Het was een wespendif op doortrek. Het is een schitterende vogel van het formaat buizerd. Deze indrukwekkende verschijning had vanuit de lucht kennelijk de vliegende bijen bij mijn korvenstalletje opgemerkt en landde pal ervoor. Hij of zij had duidelijk de bedoeling om wat te eten. Zo ver is het niet gekomen, want het was een schuwe vogel, die zich door mij en mijn echtgenote niet lang liet bekijken. Deze vogels eten normaal broed van uitgegraven wespennesten. Om bij het bijenbroed te komen zou er van een korf niet veel overblijven, want deze vogels hebben krachtige snavels en klauwen die op hun werk berekend zijn.

Na de winter heb ik een enkele maal wel eens een dode muis, met propolis gemummificeerd, op de bodem van een korf gevonden en ook wel eens een muizenest aan de rand van de raten. Veel schade heb ik daarvan niet waargenomen. Bij de kasten is het binnendringen van muizen moeilijker, omdat vanaf eind augustus, na de honingogst, verkleinhoutjes in de vliegopeningen worden geplaatst. De hoogte is dan ca. 8 mm. Pas in de loop van mei worden deze weer verwijderd.

Ik hoop nog steeds eens de doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*) tegen te komen in een volk. Bij anderen is het wel enkele keren voorgevallen, maar het blijft toch een zeldzaamheid. Het is een schitterende grote nachtvlinder van de familie der pijlstaarten. Deze trekvlinder komt in Noord- en Midden-Europa praktisch niet tot voortplanting, omdat het te koud is. De prachtige rups leeft op nachtschadeachtigen. De vlinder kan, als hij wordt belaagd, piepgeluiden maken. Hij is dol op honing en dringt bijenkasten binnen, wat de vlinder soms met de dood moet bekopen.

Afronding

Het houden van honingbijen is door velen beschreven. Allerlei methoden zijn in gebruik voor de zwermbeheersing. Imkers zijn naar mijn ervaring gemiddeld nogal eigenwijs. Bij die categorie behoor ik bepaald ook. Ik vind dat geen nadeel. Het is leuk om proefondervindelijk vast te stellen wat jou het beste schikt. De bijen moeten daarbij niet steeds ondergeschikt zijn, maar enige nuchterheid is mij niet vreemd. Het houden van bijen moet ook praktisch uitvoerbaar zijn.

Sedert de tijd dat ik begon met het houden van bijen, omstreeks 1980, zijn er twee dingen veranderd, die veel van het plezier kunnen vergallen. Het zijn de bestrijding van de varroamijt en de bijenziekte Amerikaans Vuilbroed (AVB). Over de varroamijt-bestrijding schreef ik hiervoor al. Het blijft een lastige extra activiteit die veel tijd en goede planning vraagt.

De ziekte AVB en de verspreiding via reizen en import van koninginnen (met begeleidende bijen) geeft voldoende stof tot nadenken. Het is een zeer ingrijpende ziekte, die tot grote voorzichtigheid maant. Mijn methode van bijenhouden kan slechts bestaan bij het om de paar jaar aanschaffen van een rasteeltmoer. Daarbij wordt ik steeds kieskeuriger. Uitsluitend van serieuze professionele koninginnentelers wil ik nog moeren betrekken. Zij moeten in elk geval zelf jaarlijks AVB-testen doen. Mijn laatste teeltmoeren waren afkomstig van Keld Brandstrup, Denemarken en het teeltstation Ameland (Kienstra/Van de Velde). Mijn huidige F1-moeren zijn het resultaat van omlarven van de teeltgroep Marken.

Ik realiseer mij dat controle geen 100% garantie geeft op het ontbreken van de ziekte, doch het reizen met de bijenvolken acht ik een groter risico, dat ik niet kan beheersen door de grote aantallen imkers die dit doen. Een goed alternatief is het halen van larven bij een betrouwbare teler of teeltgroep. Het zijn overwegingen, die bepaald niet positief zijn, maar ik hoop op betere tijden.

Ik ben in het bezit van een boek met de titel 'Het leven der bijen' door M.Maeterlinck. Het dateert van 1918. In die tijd was er nog weinig bekend over de voortplanting van bijen, de bevruchting, feromonen en

dergelijke zaken, die nu gemeengoed zijn of kunnen zijn voor de imker. Hij beschrijft vanuit de situatie in die tijd het bijenleven op een filosofische wijze. Het is leuk om daar kennis van te nemen. In de jachtige, materialistische wereld van nu kan het houden van bijen wellicht ook nu nog tot enige rust en bezinning leiden, want in de omgang met bijen is haasten zeer ongewenst.

Albert de Wilde
Koudekerke, februari 2005.

Reacties via E-mail:
ahw@zeelandnet.nl